

WEWNĄTRZSZKOLNY SYSTEM DORADZTWA ZAWODOWEGO

1. Podstawy prawne dotyczące realizacji doradztwa zawodowego w szkole

Prowadzenie działań związanych z doradztwem zawodowym w przedszkolach, szkołach i placówkach regulują m. in. Ustawa z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty, w której zapisano, że system oświaty zapewnia przygotowanie uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia oraz Ustawa Prawo oświatowe z dnia 14 grudnia 2016 r., a także Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego wymieniając zajęcia z zakresu doradztwa zawodowego oraz zajęcia prowadzone w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej jako jedne z podstawowych form działalności dydaktyczno- wychowawczej szkoły. Szczegółowe regulacje wprowadzają rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej, m.in. w sprawie doradztwa zawodowego, w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół oraz w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.

2. Główny cel realizacji orientacji zawodowej i doradztwa zawodowego w szkole podstawowej

Celem orientacji zawodowej w klasach I–III jest wstępne zapoznanie uczniów z różnorodnością zawodów na rynku pracy, rozwijanie pozytywnej i proaktywnej postawy wobec pracy i edukacji oraz stwarzanie sytuacji edukacyjnych sprzyjających poznawaniu i rozwijaniu zainteresowań oraz pasji.

Celem orientacji zawodowej w klasach IV–VI jest poznawanie własnych zasobów, zapoznanie uczniów z wybranymi zawodami i rynkiem pracy, kształtowanie pozytywnej i proaktywnej postawy uczniów wobec pracy i edukacji oraz stwarzanie sytuacji edukacyjnych i wychowawczych sprzyjających poznawaniu i rozwijaniu zdolności, zainteresowań oraz pasji.

Celem doradztwa zawodowego w klasach VII–VIII szkoły podstawowej jest przygotowanie uczniów do odpowiedzialnego planowania kariery i podejmowania przy wsparciu doradczym decyzji edukacyjnych i zawodowych uwzględniających znajomość własnych zasobów oraz informacje na temat rynku pracy i systemu edukacji.

3. Działania związane z doradztwem zawodowym i ich adresaci

Działania związane z doradztwem zawodowym w szkole podstawowej są kierowane do trzech grup adresatów:

- uczniów,
- rodziców,
- nauczycieli.

CELE GŁÓWNE DORADZTWA ZAWODOWEGO

- Przygotowanie uczniów do świadomego wyboru zawodu zgodnie z ich zainteresowaniami i możliwościami.
- Kształtowanie postawy przedsiębiorczości i aktywności wobec pracy (aktywizacja zawodowa).
- Rozbudzanie aspiracji zawodowych i motywowanie do działania.
- Kształtowanie umiejętności analizowania swoich cech osobowości w aspekcie wyboru zawodu.
- Dostarczanie informacji o zawodach, wymaganiach rynku pracy, o systemie szkolnictwa ponadpodstawowego.
- Kształtowanie umiejętności pracy w zespole, komunikatywności, zaangażowania.
- Kształtowanie szacunku do pracy.
- Kształtowanie umiejętności podejmowania decyzji.

TREŚCI PROGRAMOWE

W programie uwzględniono cztery obszary celów szczegółowych, które jednocześnie wyznaczają treści programowe doradztwa zawodowego:

1. Poznawanie własnych zasobów, m.in.: zainteresowań, zdolności i uzdolnień, mocnych i słabych stron jako potencjalnych obszarów do rozwoju, ograniczeń, kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw), wartości, predyspozycji zawodowych, stanu zdrowia.
2. Świat zawodów i rynek pracy, m.in.: poznawanie zawodów, wyszukiwanie oraz przetwarzanie informacji o zawodach i rynku pracy, umiejętność poruszania się po nim, poszukiwanie i utrzymanie pracy.

3. Rynek edukacyjny i uczenie się przez całe życie, m.in.: znajomość systemu edukacji i innych form uczenia się, wyszukiwanie oraz przetwarzanie informacji o formach i placówkach kształcenia, uczenie się przez całe życie.
4. Planowanie własnego rozwoju i podejmowanie decyzji edukacyjno-zawodowych, m.in.: planowanie ścieżki edukacyjnej i zawodowej z przygotowaniem do zdobywania doświadczenia zawodowego oraz refleksji nad nim, podejmowanie i zmiany decyzji dotyczących edukacji i pracy, korzystanie z całozyciowego poradnictwa kariery.

CELE SZCZEGÓŁOWE PROGRAMU W ODNIESIENIU DO W/W OBSZARÓW:

POZNAWANIE WŁASNYCH ZASOBÓW – uczeń:

- rozpoznaje własne zasoby (zainteresowania, zdolności, uzdolnienia, kompetencje, predyspozycje zawodowe oraz stan zdrowia);
- dokonuje syntezy przydatnych w planowaniu kariery edukacyjno-zawodowej informacji o sobie wynikających z autodiagnozy, ocen innych osób i innych źródeł;
- rozpoznaje własne ograniczenia jako wyzwania w odniesieniu do planów edukacyjno-zawodowych;
- charakteryzuje wartości z uwzględnieniem wartości pracy i etyki zawodowej;
- określa aspiracje i potrzeby w zakresie własnego rozwoju i możliwe sposoby ich realizacji

ŚWIAT ZAWODÓW I RYNEK PRACY – uczeń:

- wyszukuje i analizuje informacje na temat zawodów oraz charakteryzuje wybrane zawody, uwzględniając składowe ich opisów, w tym dróg ich zdobywania;
- wyjaśnia zjawiska i trendy zachodzące na współczesnym rynku pracy;
- porównuje własne zasoby i preferencje z wymaganiami rynku pracy i oczekiwaniami pracodawców;
- dokonuje autoprezentacji;
- uzasadnia znaczenie pracy w życiu człowieka;
- analizuje znaczenie i możliwości doświadczenia pracy.

RYNEK EDUKACYJNY I UCZENIE SIĘ PRZEZ CAŁE ŻYCIE – uczeń:

- analizuje oferty szkolnictwa ponadpodstawowego i wyższego pod kątem możliwości dalszego kształcenia, korzystając z dostępnych źródeł informacji;
- analizuje kryteria rekrutacyjne do wybranych szkół w kontekście rozpoznanych własnych zasobów;

- charakteryzuje strukturę systemu edukacji formalnej oraz możliwości edukacji pozaszkolnej w Polsce;
- określa znaczenie uczenia się przez całe życie.

PLANOWANIE WŁASNEGO ROZWOJU I PODEJMOWANIE DECYZJI EDUKACYJNO-ZAWODOWYCH – uczeń:

- planuje ścieżki kariery edukacyjno-zawodowej, uwzględniając konsekwencje podjętych wyborów;
- podejmuje decyzje o dalszej drodze edukacyjno-zawodowej samodzielnie lub przy wsparciu doradczym,
- określa marzenia, cele i plany edukacyjno-zawodowe na bazie własnych zasobów;
- identyfikuje osoby i instytucje wspomagające planowanie kariery i wyjaśnia, w jakich sytuacjach korzystać z ich pomocy.

CELE SZCZEGÓŁOWE W ZAKRESIE PRACY Z MŁODZIEŻĄ:

- wdrażanie uczniów do samopoznania
- kształcenie umiejętności analizy swoich mocnych i słabych stron
- wyzwalanie wewnętrznego potencjału uczniów
- rozwijanie umiejętności pracy zespołowej i współdziałania w grupie
- przełamywanie barier emocjonalnych
- wyrabianie szacunku dla samego siebie
- planowanie własnego rozwoju
- konfrontacja samooceny z wymaganiami szkół i zawodów
- poznanie możliwych form zatrudnienia
- zdobycie umiejętności przygotowania i pisania dokumentów towarzyszących poszukiwaniu pracy
- zdobycie umiejętności pozytywnej autoprezentacji
- zdobycie umiejętności przeprowadzenia rozmowy kwalifikacyjnej
- rozszerzenie zasobu informacji na temat sposobów poszukiwania pracy
- poznanie lokalnego rynku pracy
- poznanie możliwości dalszego kształcenia i doskonalenia zawodowego
- preorientacja zawodowa w przypadku stwierdzenia niewłaściwego wyboru zawodu

- rozwijanie świadomości mobilności zawodowej i pobudzanie aktywności do poszukiwania alternatywnych rozwiązań w różnych sytuacjach zawodowych i życiowych (w tym bezrobocie i niepełnosprawność)

W ZAKRESIE PRACY Z RODZICAMI:

- podniesienie umiejętności komunikowania się ze swoimi dziećmi
- doskonalenie umiejętności wychowawczych
- wypracowanie form wspierania dzieci w wyborze ich dalszej drogi życiowej
- prezentacja założeń pracy informacyjno-doradczej szkoły na rzecz uczniów
- włączanie rodziców, jako przedstawicieli różnych zawodów, do działań informacyjnych szkoły
- przedstawienie aktualnej i pełnej oferty edukacyjnej szkolnictwa na różnych jego poziomach

W ZAKRESIE WSPÓŁPRACY Z NAUCZYCIELAMI:

- uzyskanie wsparcia i pomocy w pracy wychowawczej
- lepsze rozpoznanie potrzeb uczniów, ich poglądów, oczekiwań wobec szkoły i rynku pracy
- nakreślenie dalszego kierunku pracy z młodzieżą.

Cel ogólny oraz cele szczegółowe programu są spójne z celami kształcenia ogólnego w szkole podstawowej. Uwzględniają wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne rozwijane w ramach kształcenia ogólnego oraz zadania szkoły i cele edukacji poszczególnych przedmiotów, m.in. wiedzy o społeczeństwie oraz wychowania do życia w rodzinie, co umożliwi realizowanie programu zarówno podczas zajęć z zakresu doradztwa zawodowego, jak i na zajęciach z wychowawcą, lekcjach przedmiotowych oraz na dodatkowych zajęciach edukacyjnych w tym innych zajęciach obejmujących wspomaganie uczniów w wyborze kierunku kształcenia i zawodu – w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Cel ogólny oraz cele szczegółowe programu doradztwa zawodowego dla klas VII–VIII szkoły podstawowej są spójne z celami preorientacji zawodowej (przedszkole), orientacji zawodowej (klas I–VI szkoły podstawowej) i doradztwa zawodowego w szkołach ponadpodstawowych.

ZADANIA SZKOLNEGO DORADCY ZAWODOWEGO

UCZNIOWIE:

- rozwijanie umiejętności interpersonalnych (w zakresie efektywnej komunikacji interpersonalnej, współpracy w grupie, dyskusowania, rozwiązywania konfliktów itp.);

- diagnoza i profilaktyka niedostosowania społecznego (uczniowie z rodzin dysfunkcyjnych, drugorocznicy, z zaburzeniami zachowania np. ADHD, agresja, autodestrukcja, zaburzenia emocjonalne);
- praca z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (uczniowie wybitnie zdolni, uczniowie z zaburzeniami w uczeniu się oraz z zaburzeniami zachowania, zaburzeniami emocjonalnymi);
- rozpoznanie predyspozycji zawodowych i przygotowanie młodzieży do wyboru drogi edukacyjno-zawodowej oraz wyboru zawodu dla rozwoju osobowości i przyszłości;
- ewaluacja realizacji Wewnętrznego Systemu Doradztwa Zawodowego

RODZICE:

- wspomaganie rodziców w procesie podejmowania decyzji edukacyjnych i zawodowych przez ich dzieci;
- wsparcie merytoryczne i metodyczne;
- określenie oczekiwań względem uczniów i ich rodziców;

NAUCZYCIELE:

- realizowanie zadań zawartych w programie Wewnętrznego Systemu Doradztwa Zawodowego;
- współpraca z rodzicami i osobą odpowiedzialną za realizację Wewnętrznego Systemu Doradztwa Zawodowego,
- współpraca z instytucjami zewnętrznymi,
- wspomaganie uczniów w procesie podejmowania decyzji edukacyjno-zawodowych,
- tworzenie i uczestnictwo w zespołach samokształceniowych,
- przeprowadzenie diagnozy środowiska klasowego/szkolnego.

Orientacja zawodowa i doradztwo zawodowe dla uczniów są realizowane:

- podczas grupowych zajęć związanych z doradztwem zawodowym prowadzonych przez doradcę zawodowego, które wynikają z ramowych planów nauczania;
- podczas zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu, wspomaganie uczniów w wyborze kierunku kształcenia i zawodu w trakcie bieżącej pracy z uczniami, prowadzonych przez doradcę zawodowego, nauczycieli i wychowawców – m.in. na obowiązkowych i dodatkowych zajęciach edukacyjnych, zajęciach z wychowawcą i innych zajęciach, a także w formie indywidualnych porad i konsultacji prowadzonych przez doradcę zawodowego (lub innych specjalistów, wychowawców, nauczycieli)

- podczas innych działań związanych z doradztwem zawodowym realizowanych w szkole (jak np. szkolne targi edukacyjne, projekty edukacyjne, konkursy) lub poza nią (np. udział w targach edukacyjnych, festiwalu zawodów, w wizytach zawodoznawczych).

Realizatorzy działań związanych z doradztwem zawodowym

W szkole podstawowej w realizację działań związanych z doradztwem zawodowym zaangażowani są wszyscy członkowie rady pedagogicznej: dyrektor, nauczyciele wychowawcy, nauczyciele (w tym nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej), nauczyciel-wychowawca w świetlicy szkolnej, nauczyciel-bibliotekarz, specjaliści (m.in. pedagog, psycholog, doradca zawodowy) oraz inne osoby zatrudnione w szkole, np. pielęgniarka szkolna.

Zakresy działań z obszaru doradztwa dla poszczególnych osób i forma organizacji wewnątrzszkolnego systemu doradztwa zawodowego.

Dyrektor:

- odpowiada za organizację działań związanych z doradztwem zawodowym;
- współpracuje z doradcą zawodowym w celu realizacji WSDZ; wspiera kontakty pomiędzy uczestnikami procesu orientacji zawodowej oraz doradztwa zawodowego w szkole a instytucjami zewnętrznymi;
- zapewnia warunki do realizowania w szkole zajęć orientacji zawodowej i doradztwa zawodowego;
- organizuje w szkole wspomaganie realizacji działań z zakresu orientacji zawodowej i doradztwa zawodowego poprzez planowanie i przeprowadzanie działań mających na celu poprawę jakości pracy placówki w tym obszarze.

Doradca zawodowy:

- określa mocne strony, predyspozycje, zainteresowania i uzdolnienia uczniów;
- pomaga uczniom w planowaniu kształcenia i kariery zawodowej;
- prowadzi zajęcia z doradztwa zawodowego oraz zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu;
- wspiera nauczycieli, wychowawców, specjalistów i rodziców w realizacji działań związanych z doradztwem zawodowym;
- prowadzi doradztwo indywidualne dla uczniów;
- systematycznie diagnozuje zapotrzebowanie uczniów, rodziców i nauczycieli na działania związane z doradztwem zawodowym;
- planuje, koordynuje, monitoruje i prowadzi ewaluację oraz promuje działania związane z doradztwem zawodowym podejmowane przez szkołę we współpracy z wychowawcami, nauczycielami i specjalistami;
- gromadzi, aktualizuje i udostępnia informacje edukacyjne i zawodowe właściwe dla danego poziomu kształcenia;

- organizuje współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym szkoły podnoszącą efektywność prowadzonych działań związanych z doradztwem zawodowym;
- współpracuje z dyrektorem szkoły, realizując zadania związane z orientacją zawodową i doradztwem zawodowym;
- wspólnie z zespołem przygotowuje projekt WSDZ;
- gromadzi, aktualizuje i udostępnia zasoby związane z orientacją zawodową oraz doradztwem zawodowym;
- współpracuje ze specjalistami z poradni psychologiczno-pedagogicznych, instytucjami działającymi na rynku pracy i partnerami z otoczenia społeczno-gospodarczego w celu realizacji działań z zakresu doradztwa zawodowego.

Wychowawcy:

- określają mocne strony, predyspozycje, zainteresowania i uzdolnienia uczniów;
- eksponują w trakcie bieżącej pracy z uczniami związki realizowanych treści nauczania z treściami programowymi orientacji zawodowej i doradztwa zawodowego;
- włączają do swoich planów wychowawczych zagadnienia z zakresu orientacji zawodowej i doradztwa zawodowego;
- realizują tematy związane z orientacją zawodową i doradztwem zawodowym na godzinach wychowawczych;
- wskazują uczniom specjalistów, którzy mogą udzielać wsparcia w planowaniu kariery zawodowej;
- współpracują z rodzicami w zakresie planowania ścieżki kariery edukacyjno-zawodowej ich dzieci
- współpracują z doradcą zawodowym oraz innymi nauczycielami i specjalistami w zakresie realizacji działań związanych z doradztwem zawodowym.

Nauczyciele (w tym nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej):

- określają mocne strony, predyspozycje, zainteresowania i uzdolnienia uczniów;
- eksponują w trakcie bieżącej pracy z uczniami związki realizowanych treści nauczania z treściami programowymi orientacji zawodowej i doradztwa zawodowego;
- współpracują z wychowawcami klas w zakresie realizowania zajęć orientacji zawodowej i doradztwa zawodowego dla uczniów;
- przygotowują uczniów do udziału w konkursach np. zawodoznawczych;
- prowadzą koła zainteresowań, zajęcia dodatkowe;
- współpracują z doradcą zawodowym oraz innymi nauczycielami i specjalistami w zakresie realizacji działań związanych z doradztwem zawodowym.

Specjaliści:

- określają mocne strony, predyspozycje, zainteresowania i uzdolnienia uczniów;
- włączają treści z zakresu orientacji zawodowej i zawodowego w prowadzone przez siebie zajęcia dla uczniów;
- współpracują z wychowawcami klas w ramach realizowania działań z zakresu orientacji zawodowej i doradztwa zawodowego dla uczniów;
- włączają się w proces podejmowania przez uczniów decyzji edukacyjnych i zawodowych
- współpracują z doradcą zawodowym oraz innymi nauczycielami i specjalistami w zakresie realizacji działań związanych z doradztwem zawodowym.

Nauczyciele-wychowawcy w świetlicy szkolnej:

- włączają w zajęcia realizowane w świetlicy szkolnej treści z zakresu orientacji zawodowej;
- rozpoznają i wspierają w rozwoju zdolności i uzdolnienia uczniów;
- wskazują uczniom specjalistów, którzy mogą udzielać wsparcia w wyborze kierunku kształcenia i zawodu;
- udzielają uczniom informacji o możliwościach korzystania z usług doradcy zawodowego.

Nauczyciel-bibliotekarz:

- współpracuje z doradcą zawodowym oraz innymi nauczycielami i specjalistami w zakresie realizacji działań związanych z doradztwem zawodowym;
- opracowuje, aktualizuje i udostępnia zasoby dotyczące doradztwa zawodowego;
- włącza się w organizowane przez szkołę i instytucje zewnętrzne wydarzenia z zakresu doradztwa zawodowego.

Inne osoby zatrudnione w szkole np. pielęgniarka:

- współpracuje z doradcą zawodowym oraz nauczycielami i specjalistami w zakresie realizacji działań związanych z doradztwem zawodowym;
- udziela informacji o kwestiach zdrowotnych ważnych w kontekście zawodów wybieranych przez uczniów;
- organizuje dla uczniów spotkania dotyczące dbania o zdrowie i bezpieczeństwo oraz kształtowania właściwych nawyków – adekwatnych do zawodów wybieranych przez uczniów.

Sojusznicy – sieć współpracy

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa wsparcie merytoryczne dla szkół, także dla szkół podstawowych, stanowią: poradnie psychologiczno-pedagogiczne, ośrodki doskonalenia nauczycieli, biblioteki pedagogiczne i centra kształcenia praktycznego. Jednakże szkoła dodatkowo pozyskuje partnerów wspierających działania związane z doradztwem

zawodowym. Są to instytucje, placówki, firmy, które mogą być angażowane w działania kierowane do trzech grup adresatów: uczniów, nauczycieli i rodziców.

Przykłady placówek współpracujących ze szkołą w obszarze doradztwa zawodowego:

- Poradnie psychologiczno-pedagogiczne (PPP)
- Ośrodki doskonalenia nauczycieli (ODN)
- Biblioteki pedagogiczne
- Szkoły ponadpodstawowe (szkoły programowo wyższe):
- Centra kształcenia ustawicznego (CKU)
- Urzędy pracy, centra informacji i planowania kariery zawodowej
- Stowarzyszenia branżowe
- Ochotnicze hufce pracy (OHP), centra edukacji i pracy młodzieży, mobilne centra informacji zawodowej, młodzieżowe centra kariery
- Pracodawcy
- Kuratoria oświaty, urzędy marszałkowskie, starostwa powiatowe, urzędy miast i gmin:
- Ośrodek Rozwoju Edukacji (ORE):
- Organizacje pozarządowe:
- Inne: podmioty, które mogą być partnerami w realizacji działań z zakresu doradztwa zawodowego, np. klauzury edukacyjne, fundacje, stowarzyszenia, organizacje pracodawców.

Plan realizacji działań związanych z doradztwem zawodowym

W danym roku szkolnym Szkoła opracowuje WSDZ na cały cykl kształcenia w szkole podstawowej. Dla usprawnienia realizacji zapisów WSDZ przygotowuje się roczny plan pracy.

Roczny plan może zostać opracowany przez: zespół ds. doradztwa zawodowego, doradcę zawodowego we współpracy z przedstawicielami komisji przedmiotowych, radę pedagogiczną.

Wewnątrzszkolny system doradztwa zawodowego oraz roczny plan doradztwa są monitorowane. Za monitoring odpowiada bezpośrednio doradca zawodowy. Monitoring stanowi podstawę do okresowej ewaluacji i koniecznych modyfikacji WSDZ. Dyrektor, po konsultacji z doradcą zawodowym, ustala sposoby, zasady i harmonogram oraz obszary prowadzenia monitoringu i ewaluacji. Ewaluacja przeprowadzana jest w formie wybranej przez szkołę: co roku lub po całym cyklu kształcenia.

Rada pedagogiczna, rodzice uczniów, osoby i instytucje z otoczenia gospodarczo-społecznego są informowani o realizacji doradztwa zawodowego w szkole. Działanie to ma charakter informacyjny, a także promujący szkołę i pracę doradcy zawodowego oraz osób zaangażowanych w zadania z doradztwa zawodowego.